

Tilburg University

God de Heilige Geest

Schoot, H.J.M.

Published in:
Tussenbeide

Publication date:
2013

Document Version
Peer reviewed version

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Schoot, H. J. M. (2013). God de Heilige Geest. *Tussenbeide*, 40(3), 3-3.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

DE GELOOFSBELIJDENIS

- Henk Schoot

De geloofsbelijdenis is om van te houden. Want de geloofsbelijdenis gaat over Vader, Zoon en Heilige Geest, en over 'mijn' verbondenheid met deze Drie-ene God. 'Ik' geloof, maar dat 'ik' is het 'ik' van de Kerk. Ook op die manier is de geloofsbelijdenis een gelovig teken van verbondenheid.

Het is wanneer we met de geloofsgemeenschap samen komen, dat we de geloofsbelijdenis uitspreken. Credo, ik geloof. In een kortere versie, de Apostolische Geloofsbelijdenis, of in een lagere versie, de Geloofsbelijdenis van de concilies van Nicea en Constantinopel. We gaan erbij staan, nadat we zittend de uitleg van het Woord van God hebben aanhoord. We gaan staan, omdat we de uitleg van dat Woord beamen; omdat we 'ja' zeggen tegen de uitnodiging van God die in het Evangelie geklonken heeft: Kom bij mij, dan kom ik bij jou. Blijf bij mij, dan blijf ik bij jou. Beter nog, je zou het Evangelie ook kunnen samenvatten als: Kom bij mij, want ik ben bij jou; Blijf bij mij, want ik blijf bij jou.

We spreken de geloofsbelijdenis uit. Maar meer nog dan van uitspreken, is er sprake van bidden. Daarom zingen we het ook vaak. We bevinden ons immers in de heilige ruimte van de liturgie, van de dienst aan God. In gebed verenigen we ons met God. Het uitspreken van de geloofsbelijdenis is daarmee al een daad van liefde. Ik geloof in jou, op jou stel ik mijn vertrouwen. Ik weet dat mijn leven uit jouw hand komt, en dat het naar jou terugkeert. Niets wat uit liefde voortkomt, zal verloren gaan.

De geloofsbelijdenis is om van te houden. Een onderdeel van de liturgie waarbij we gaan staan. En als we bidden dat de Zoon die van eeuwigheid bij de Vader is, mens geworden is, dan buigen we ons hoofd. Meer nog dan met de staande houding brengen we daarmee ons ontzag voor dit geloofsgeheim, voor dit mysterie tot uiting. In de geloofsbelijdenis gaat het – zegt Thomas van Aquino – om een tweevoudig geloofsgeheim: dat van de goddelijke Drie-eenheid, en dat van de menswording van de Zoon van God. De geloofsbelijdenis uitspreken is een daad van liefde, van verbondenheid, en ook een uiting van respect en ontzag. Dat God zó met ons verbonden wil zijn en voor ons tot het uiterste gaat.

Ooit, aan het begin van het bestaan van de Kerk, is de geloofsbelijdenis ontstaan in de viering van de Doop. Nadat de geloofsleerlingen gedurende langere tijd met behulp van de geloofsbelijdenis in het geloof waren onderwezen, beleden zij bij de viering van hun Doop met behulp van diezelfde belijdenis hun geloof. Zij gaven als het ware de geloofsbelijdenis terug aan de kerk, en werden zo opgenomen in het lichaam van Christus. Daarmee mochten ze ook die gemeenschap verdiepen in het deelnemen aan de Eucharistie en de communie, gemeenschap, ontvangen.

De geloofsbelijdenis heeft dus hele oude papieren, en is daardoor ook nog op een hele bijzondere manier een teken van eenheid en verbondenheid. Alle grote

christelijke kerken erkennen namelijk deze geloofsbelijdenis, zoals alle grote christelijke kerken elkaars doop inmiddels eveneens erkennen. De geloofsbelijdenis is zo ook een belangrijk teken van hoop, hoop op de vereniging van alle zonen en dochters van Christus. Dat is inderdaad iets om van te houden.

GOD DE VADER

De geloofsbelijdenis is om van te houden. Dat was mijn stelling in de vorige uitgave van dit bisdomblad. Want de geloofsbelijdenis geeft uitdrukking aan wat ons het meest dierbaar is. De vriendschap en de verbondenheid met God.

In de geloofsbelijdenis wordt God op de eerste plaats ‘Vader’ genoemd. “Eén God, de almachtige Vader.” Zo’n vader zoals God, zo is er maar één. Omdat hij almachtig genoemd wordt. Want almachtig kan er maar één zijn, per definitie. Zo op het eerste gezicht echter lijken almacht en vaderschap niet goed met elkaar te rijmen. Soms hoor je dat een voorganger het woord almachtig door ‘barmhartig’ vervangt. Daaruit spreekt misschien zorg over een al te hoog, te autoritair beeld van God. Een beeld dat toch tegenover de machteloosheid van het kruis staat, zo wordt misschien gedacht. Een nabije, liefhebbende en vertrouwde vader zou enige macht kunnen hebben, maar liefst niet te veel... Echter, daarom staat er natuurlijk ook *almacht*, want het gaat om een macht die nauwelijks lijkt op welke menselijke macht dan ook. Het gaat immers om de macht om de wereld te scheppen, de oorsprong van het leven te zijn, en voortdurend te zorgen dat dat leven in stand blijft. Almacht duidt op het schepper-zijn van God. Het kwalificeert daarmee tegelijk het vaderschap. Want zulke vaders kennen wij eigenlijk niet. Afgezien zelfs van de vaders die er niets van bakken. Ook de vaders die dat wel doen, zijn geen perfect beeld voor Gods vaderschap. Je mag dat wel omdraaien: laten vaders, ja laten ouders zich laten inspireren door zo’n scheppende nabijheid. Een scheppende nabijheid die in vrijheid, en niet uit noodzaak of behoefte, zichzelf in dat scheppen als het ware uitgeeft. En omdat de Vader dat in vrijheid doet, laat hij zichzelf kennen als een persoon; iemand met wie je kunt leven en spreken, die naar je omziet en als oorsprong van je leven ook het doel ervan is.

Dat maakt ons gebed, het “Onzevader”, zo’n oergebed. Jezus, de Zoon bij uitstek van deze Vader, heeft het de leerlingen geleerd. Van Hem wordt gezegd dat hij voor het eerst God Vader, *abba* noemde, en zo getuigde van de wederzijdse nabijheid van God en mens. Hemel en aarde ontmoeten elkaar in Gods vaderschap. God mag worden benoemd, met namen die Hem alleen passen: de Heilige, de Heerlijke, de Rechtvaardige, de Barmhartige, de Oneindige, de Eeuwige, de Alomtegenwoordige, de al-Goede, Hij die Liefde is, en Geest. We zien er naar uit dat zijn heerschappij over hemel en aarde definitief gevestigd wordt. Niet eten en drinken, maar gerechtigheid, vrede en vreugde door de H. Geest, dat is zijn koninkrijk, zegt Paulus (Romeinen 14, 17-19). Wie het geloof in God de Vader beaamt, tot het zijne of het hare maakt, die draagt bij aan Gods heerschappij. Wij doen dat samen in het uitspreken van de geloofsbelijdenis, en in het getuigen van dat geloof in ons dagelijks leven. Zo

bevorderen wij de vrede en de opbouw van onze gemeenschap, van mensen wereldwijd.

GOD DE ZOON

Is het moeilijk om in 500 woorden iets over God de Zoon, over onze Heer Jezus Christus te zeggen? Nee natuurlijk, want onze geloofsbelijdenis kan zelfs met minder toe. De apostolische geloofsbelijdenis heeft niet meer dan 68 woorden nodig om al het nodige te verwoorden. Maar het kan met nog minder. Luister maar naar de apostel Thomas die zijn geloof in de verrezen Heer belijdt met: 'Mijn Heer en mijn God!'. Toch eindigt Johannes zijn evangelie met de uitspraak dat de wereld te klein zou zijn voor de boeken waarin alle daden van Jezus zouden zijn opgeschreven (Joh. 21, 25). Maar wat hij wel heeft opgeschreven heeft hij gedaan opdat 'u gelooft dat Jezus de Messias is, de Zoon van God, en opdat u door te geloven leeft door zijn Naam' (Joh. 20, 31).

De term 'Naam' staat hier voor wie Jezus is en hoe hij genoemd wordt. Ook hier geldt dat we het heel kort zouden kunnen houden – 'Messias', 'Zoon van God' – terwijl toch geen enkele concrete naam, geen enkel begrip de identiteit van Jezus volmaakt tot uitdrukking kan brengen. Het Nieuwe Testament bevat vele tientallen namen voor Jezus. En nog is dat niet genoeg. Variërend op Johannes zouden we kunnen zeggen dat de wereld te klein is voor een boek waarin alle namen van Jezus zouden zijn opgetekend. Want naar de uitspraak van de geloofsbelijdenis van Nicea en Constantinopel is Jezus 'een van wezen' met de Vader, deelt hij in de godheid van de Vader; en dus ook in diens oneindige, onbegrijpelijke goedheid.

Vanuit die oneindige goedheid heeft de Vader zijn Zoon in de wereld gezonden. En aan degenen die in zijn Naam geloven, zegt Johannes, gaf Hij het vermogen om kinderen van God te worden (Joh 1, 12). Want in Jezus krijgt Gods oneindige goedheid een naam, waardoor de Vader zich met ons verbindt en wij ons met hem kunnen verbinden; tot Hem kunnen bidden, een beroep op Hem kunnen doen, Hem houden aan zijn belofte gerechtigheid te laten zegevieren.

Het hele evangelie van Johannes beweegt zich letterlijk tussen het geloven in zijn Naam (1,12) en het door te geloven leven door zijn Naam (20, 31). Geloof doet leven, leven dat door zijn Naam geschonken wordt. Zo mogen we immers alles wat over de menswording van de Zoon van God in de geloofsbelijdenis vermeld staat opvatten; het is gedaan omwille van ons en ons heil. Hij heeft ons de Vader doen kennen; en ons de Geest van liefde geschonken. Door Hem mogen wij hopen opgenomen te worden in de eeuwige liefde en daar ook nu al – soms – in het geloof van proeven. Hij wordt de verlosser van de mensen door op het kruis de last van de zonde te dragen. De verzoening met God wordt nu aan alle mensen aangeboden. De sacramenten zijn er de werkzame tekenen van. Je mag er ja en amen op zeggen en je toevertrouwen aan Zijn Naam. Om te leven.

GOD DE HEILIGE GEEST

In de apostolische geloofsbelijdenis bidden we kortweg: “Ik geloof in de Heilige Geest.” Wat betekent dat eigenlijk? De meesten van ons zullen zeggen: dat de Heilige Geest bestaat. Maar van de kerkvader Augustinus weten we, dat dat niet de enige betekenisinhoud van geloven is. Ik geloof in de H. Geest betekent ook dat je je vertrouwen stelt op Hem, dat je je op Hem verlaat. En ook dat je in en met de H. Geest wil leven, de weg van de H. Geest wil gaan. De uitspraak van deze geloofsbelijdenis vat dus het verstand, de wil, en het leven samen.

De andere geloofsbelijdenis die we soms bidden voegt hier het een en ander aan toe. Aan de Geest worden twee namen gegeven: *Dominus*, dat wil zeggen: Heer, en *Vivificans*, dat wil zeggen: die leven geeft. De naam ‘Heer’ deelt de Geest in deze geloofsbelijdenis met Jezus Christus. Nee, dat betekent niet op de eerste plaats dat zij de baas zijn. “Heer” duidt hier degene aan naar wie wij mensen opzien, op wie wij onze hoop stellen, met wie wij ons verbonden voelen. Heer is degene van wie wij het goede, het heil verwachten. Zo zien wij naar Christus, en zo zien wij ook naar de Geest. Want de Geest is degene die leven geeft, de levensadem, de zuurstof in onze longen, de lucht die we nodig hebben om te spreken en te zingen. Wie geboren wordt, huult en schreeuwt op kracht van de eerste adem. Het is niks, en toch is het alles. Het is alles, en je hebt er geen macht over. Als je er goed over nadenkt, weet je dat je leeft door de adem die je geschonken hebt gekregen. In sommige situaties kunnen we kunstmatig ademen, maar dat is alleen van korte duur, en niet de adem van het echte leven. Daarvoor moeten we bij de Geest zijn, die zo ongrijpbaar en kostbaar is, dat we Hem heilig noemen.

De geloofsbelijdenis zegt dan ook dat die Geest “voortkomt uit de Vader en de Zoon.” En zelfs dat Hij “met de Vader en de Zoon tezamen wordt aanbeden en verheerlijkt.” Die Geest is goddelijk, zoals Vader en Zoon goddelijk zijn. Die Geest komt voort uit beiden, en wordt daarom in onze traditie ‘Liefde’ genoemd. De Geest is de eeuwige liefde die Vader en Zoon verbindt. Jezus van Nazareth dankt zijn bestaan aan de Geest. Daarom heet Hij de “Christus”, dat betekent: de met de Geest gezalfde.

De geloofsbelijdenis zegt nog iets over de Geest: “Hij heeft gesproken door de profeten. “Zo wordt de Geest ook beleden als de Geest van Gods openbaring. Door de Geest heeft God zich bij monde van de profeten aan Israël bekend gemaakt. Het is de Geest die spreekt in de woorden van de Heilige Schrift. Door de Geest geeft God zichzelf in de profeet bij uitstek, Jezus van Nazareth. Goed beschouwd is er niets wat Jezus doet en zegt, waar de Geest niet bij betrokken is. De verzoeking in de woestijn, doop, verkondiging, gebed, lijden en sterven, verrijzenis; Jezus doet het allemaal op kracht van de Heilige Geest. En het is die Geest die hij aan zijn leerlingen heeft beloofd, waardoor mensen kinderen van God worden, en zich in geloof, hoop en liefde met elkaar verbinden.

DE KERK

Deze vijfdelige reeks over de geloofsbelijdenis sluiten we nu af met een overdenking over de kerk. Welke kerk? De kerk waarvan we zeggen: “de ene, heilige, katholieke en apostolische kerk.” Daarmee zijn de vier belangrijkste kenmerken van de kerk genoemd. Eenheid, heiligheid, katholiciteit en apostoliciteit. De kerk gaat terug op de apostelen, door één onafgebroken lijn van concrete handoplegging en gebed. In de kerk verzamelen zich alle soorten mensen van alle tijden en plaatsen. De kerk behoort aan God toe, daarin bestaat haar heiligheid. En zij is één, omdat er aan haar niets ontbreekt wat tot de kerk zou moeten behoren, en omdat er maar één Christus is, met één lichaam. Wij bidden deze geloofsbelijdenis in de katholieke kerk, en belijden daarmee dat die kerk waarin wij geloven zich in de katholieke kerk bevindt, dat zij in haar leeft. Maar dezelfde geloofsbelijdenis wordt ook in andere kerken en kerkelijke gemeenschappen gebeden. Dat verbindt ons met hen, zoals wij ons met elkaar in de ene doop verbonden weten. De katholieke kerk erkent die doop, zoals zij erkent dat ook buiten haar, onder andere christenen, de Geest werkzaam is. Maar die verbondenheid met andere christenen is niet volledig, we zijn niet zichtbaar één, en zo wordt de geloofsbelijdenis in zekere zin haar eigen ontkenning. De ene kerk is verdeeld, een voortdurend schandaal en in tegenspraak met haar roeping om eenheid in de wereld te brengen. Laten we het zo opvatten: het bidden van de geloofsbelijdenis is telkens weer een oproep om te werken aan die eenheid. Zoals het ook een oproep is om haar heiligheid telkens weer te verdiepen, om haar katholiciteit te bevorderen, en om haar trouw aan de apostelen steeds weer te vergroten. We begonnen deze reeks bijdragen over de geloofsbelijdenis met de uitspraak: De geloofsbelijdenis is om van te houden. Eén van de redenen daarvoor is dat de geloofsbelijdenis een gelovig teken van verbondenheid is. Het ‘ik’ waarmee de belijdenis begint – “Ik geloof” – is het ik waarmee wij ons invoegen in het grotere geheel van de kerk. Maar dan moet ook de vraag gesteld worden of de kerk is om van te houden. Dat zou wel een logische gevolgtrekking zijn. Vermoedelijk echter vinden veel gelovigen de kerk eerder een teken van tegenspraak en een bron van gemengde gevoelens. Ik hoef niet op te sommen waarom... Toch kan ik niet anders, bij alle kanttekeningen, dan de kerk liefhebben. Hoe zou ik de kerk, die het lichaam van Christus is en in zijn Geest wordt verzameld, niet kunnen liefhebben? Hoe zou ik voorbij kunnen gaan, aan de heilige tekenen, de sacramenten, die Christus ons telkens weer tot ons geluk schenkt? Hoe zou ik het biddend spreken met God, dat in en met de kerk het beste gaat, achterwege kunnen laten? Leden van de kerk zondigen, soms zwaar, soms zelfs in naam van de kerk. Hoe kan het anders? Dat is een goede vraag, die we moeten blijven stellen. Maar de kerk zal nooit verloren gaan, omdat zij door de liefde in stand wordt gehouden, een liefde die telkens opnieuw zuivert en vernieuwt.

(in vijf afleveringen gepubliceerd in het bisdomblad van het Bisdom Rotterdam, in 2012/2013)

Apostolische Geloofsbelijdenis

1. Ik geloof in God, de almachtige Vader, Schepper van hemel en aarde.	Credo in Deum, Patrem omnipotentem, Creatorem caeli et terrae.
2. En in Jezus Christus, Zijn enige Zoon, onze Heer;	Et in Iesum Cristum, Filium eius unicum, Dominum nostrum,
3. Die ontvangen is van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria;	qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine,
4. Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven;	passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, et sepultus;
5. Die nedergedaald is ter helle, de derde dag verrezen uit de doden;	Descendit ad infernos, tertia die resurrexit a mortuis
6. Die opgestegen is ten hemel, zit aan de rechterhand van God, de almachtige Vader;	ascendit ad caelos sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis;
7. Vandaar zal Hij komen oordelen de levenden en de doden.	Inde venturus est iudicare vivos et mortuos.
8. Ik geloof in de Heilige Geest,	Credo in Spiritum Sanctum,
9. de Heilige Katholieke Kerk, de gemeenschap van de heiligen;	sanctam Ecclesiam catholicam, sanctorum communionem,
10. de vergeving van de zonden;	remissionem peccatorum,
11. de verrijzenis van het lichaam;	carnis resurrectionem,
12. en het eeuwig leven.	et vitam aeternam.
Amen.	Amen.

Geloofsbelijdenis van Nicea

Ik geloof in één God
de almachtige Vader
Schepper van hemel en aarde,
van al wat zichtbaar en onzichtbaar is.

En in één Heer, Jezus Christus,
eniggeboren Zoon van God,
vóór alle tijden geboren uit de Vader.

God uit God, licht uit licht,
ware God uit de ware God.
Geboren, niet geschapen,
één in wezen met de Vader,
en door Wie alles geschapen is.

Hij is voor ons, mensen,
en omwille van ons heil
uit de hemel neergedaald.

Hij heeft het vlees aangenomen
door de Heilige Geest
uit de Maagd Maria
en is mens geworden.

Hij werd voor ons gekruisigd,
Hij heeft geleden onder Pontius Pilatus
en is begraven.

Hij is verrezen op de derde dag,
volgens de Schriften.

Hij is opgevaren ten hemel:
zit aan de rechterhand van de Vader.

Hij zal wederkomen in heerlijkheid
om te oordelen levenden en doden
en aan Zijn rijk komt geen einde.

Ik geloof in de Heilige Geest
Die Heer is en het leven geeft
Die voortkomt uit de Vader en de Zoon;

Die met de Vader en de Zoon
tezamen wordt aanbeden en verheerlijkt;
Die gesproken heeft door de profeten.

Ik geloof in de ene, heilige, katholieke
en apostolische Kerk.

Ik belijd één doopsel
tot vergeving van de zonden.

Ik verwacht de opstanding van de doden
en het leven van het komend rijk. - Amen.

Credo in unum Deum,
Patrem omnipotentem,
Factorem coelis et terrae,
visibilium omnium et invisibilium.

Et in unum Dominum Iesum Christum,
Filium Dei unigenitum,
et ex Patre natum ante omnia saecula.

Deum de Deo, Lumen de Lumine,
Deum verum de Deo vero,
genitum non factum,
consubstantiali Patri;
per quem omnia facta sunt.

Qui propter nos homines
et propter nostram salutem
descendit de caelis.

Et incarnatus est
de Spiritu Sancto
ex Maria Virgine,
et homo factus est.

Crucifixus etiam pro nobis
sub Pontio Pilato, passus
et sepultus est.
Et resurrexit tertia die,
secundum Scripturas,
et ascendit in caelum,
sedet ad dexteram Patris.

Et iterum venturus est cum gloria,
iudicare vivos et mortuos,
cuius regni non erit finis.

Et in Spiritum Sanctum,
Dominum et vivificantem,
qui ex Patre Filioque procedit.

Qui cum Patre et Filio
simul adoratur et conglorificatur:
qui locutus est per prophetas.

Et unam, sanctam, catholicam
et apostolicam Ecclesiam.

Confiteor unum baptisma
in remissionem peccatorum.

Et expecto resurrectionem mortuorum,
et vitam venturi saeculi. - Amen.

